

Megörökölt kisebbrendűségi tudat

Trianon lelki fogságában

Trianon olyan sok, máig vérző sebet ütött a nemzet testén, hogy csak közösségben lehet kibírni, gyógyulást keresni; egyének – egymás nélkül – rég belepusztultak volna. Csakhogy az egyik seb éppen a közösségi tudat, az egybentartó nemzeti eszmény súlyos károsodása.

Nemcsak az országot szaggatták szét, ötfelé, majd később még tovább, míg ma nyolc államban él a magyar, hanem széttöredezett, és tovább töredezik maga a nemzet, melyet József Attila közös ihletnek nevezett. Gyönyörű hasonlat és matematikai pontosságú: minden nemzet egyazon nyelvet beszélő, ugyanazt a történelmet átélte és egyező célokat követő népi közösség. Ha végigtapogatjuk trianoni sérüléseinket – a lélek, az öntudat sebhelei véreznek fel a legkisebb érintésre.

Minden más hegedni látszik, gazdaság, kereskedelem, közlekedés bajai – sajnos, a környezetvédelmet kivéve –, de a lélek fájdalma nem csitul. Ez a lelki sérülés pedig azért a legveszélyesebb, mert az ellenállás képességét kezdi ki, végső soron a halál csíráját hordozza magában.

Ezt a lelki sérülést kisebbrendűségi tudatnak nevezzük.

„Nemzeti meghasonlásunk kitermelte a kisebbrendűség érzését és tudatát – írta Tőkés László püspök. – A kisebbségi tudat az ország kisebbedésével együtt alakult ki. A környező nacionalizmusok pedig belénk sulykolták az emésztő büntudatot, mintha a magyarság bűnösebb lenne bármelyik más népnél ezen a földtekén. Lehajtott fejű nemzet lettünk, amelyek nem bízik a saját erőiben.” (*Magyar Élet*, 1994. január.)

Nehezen lehetne vitatkozni Tőkés László igazságával, vagyis azzal, hogy kisebbrendűségi tudatunk, amely közös betegség, és nem azonos az egyéni kísértést jelentő pesszimizmussal, Trianon keserű gyümölcse. Fellelhető mindegyik elszakított nemzetestrészben, ha nem is azonos jegyekkel.

Mohács után is három részre szakadt magyarságunk valójában háromféle nemzeti tudata alakult ki: más volt a hódoltsági magyarok életszemlélete, más a királyi Magyarország lakóié, és egészen más a független Erdély magyar népéé.

De nemcsak az elszakított nemzetrészek szenvednek ebben a bajban, az anyaország sem mentes tőle. Sőt, a Duna-Tisza közén még veszélyesebb, mivel a kisebbségbe taszított magyarok minden tájról a nemzet törzsében

keresnek támaszt, erőt és reménységet. Olyankor válik elviselhetetlenné a kisebbségi sors, amikor az anyaország – külső vagy belső okok folytán – nem vállalja a nemzetfenntartó kötelességet.

De vajon Trianon volt egyetlen okozója a magyar kisebbségi tudatnak, vagy maga is okozta? Sokat foglalkozom mostanában egy száz év előtt él magyar republikánus, a székely *Nagy György* küzdelmével és e küzdelem mai tanulságaival. Eléggé elfeledtük ezt a kiváló közéleti embert, el kell hát mondanom róla, hogy olyan politikus volt, akit a kortársak közül egyképpen tisztelt Ady Endre, Jászi Oszkár és Krúdy Gyula, az utókorában pedig Zilahy Lajos és Csoóri Sándor. Utóbbi elcsitíthatatlan magyarnak nevezte, mivel szerinte Nagy György volt „több évszázados lelki függetlenségi harcaink történelmének kiiktathatatlan alakja.”

Ez a Nagy György öregedőben, betegesen személyes kudarcként élte meg Trianont. Mivel egész életében ezt a bukást szerette volna elkerülni, megelőzni. Tisztánlátását igazolja, hogy 1914. július 28-án, éppen azon a napon, mikor Ferenc Ferdinánd trónörökösét és feleségét Szarajevóban meggyilkolják, Nagy Györgynek vezércikke jelenik meg lapjában, a Hódmezővásárhelyen kiadott *Vásárhelyi Reggeli Újság*ban:

„Aki figyelemmel kíséri a világtörténelmi felhők járását, annak látnia kell, hogy a magyar égbolton sötét, baljóslatú fellegek tornyosulnak – írta. – A halál bizonyosságával elkövetkező európai zivatar mérgét a magyar földön fogja kiadni. Érezni lehet, hogy a világtörténelem hadi szekere robogva közeledik a Kárpátok felé. A nagy leszámolásakor csak saját erőnkre támaszkodhatunk. Ezt az erőt, a nemzeti erőt sorvasztja tudatosan a munkapárti (Tisza párti) politika. Minden gondolkodni tudó ember látja és tudja, hogy az általános európai feszültség robbanást fog előidézni. Minden nemzet igyekszik erre az időre fejleszteni erejét, öntudatosan megalapozni törekvéseit. Egyedül a mi szegény, szerencsétlen nemzetünk áll tanácstalanul, megbénultan...”

Nagy György cikkek százaiban fejtette ki, országgyűlési képviselőként és a köztársasági párt vezéréneként számtalanszor elmondta, hogy mit tart halálos veszélynek Magyarországra. Négy évvel az ijesztő jóslat után, az 1918-as összeomlásakor minden előrelátása beigazolódott.

Nem volt ütőképés magyar haderő, amely a zűrzavarban megvédelemzhette volna az ország határait. Nem volt magyar diplomácia, amely a nyugati győztesek körében képviselhette volna a nemzet létérdekeit. A csehek, a románok, de még az osztrákok is kifejezésre juttathatták álláspontjukat, kívánságaikat és védekezéseiket. A nemzet gazdaságilag a végsőkig ki volt szolgáltatva. Hiába követelték a függetlenségiük az önálló magyar vámterületet, a magyar nemzeti bankot. Bécs egyikbe se volt

hajlandó beleegyezni. (Egy idevágó megjegyzés: A Magyar Nemzeti Bankot 1924-ben hozták létre.)

Igen: Az 1867-es kiegyezés mindezekről végzetesen elfeledkezett. A magyar fél lemondott a nemzeti haderőről, a magyar külképviseletről, a magyar vámterületről, a magyar jegybankról. Ezekon felül, nagylelkűen magára vállalta az osztrák államadósság felét.

Nem tudom, hogy egy székely parasztember nagylelkűségnek nevezne vagy egészen másként egy olyan vásárt, amelyet valaki saját létérdekeinek a feláldozásával kötne meg? Múltkoriban hallottam olyan dicséretet nemzetünkről, hogy milyen lovagias is volt 1867-ben a magyarság, mivel nem a kegyelemdőfést adta meg a háborúban legyőzött Habsburgoknak, hanem megint hatalomba emelte őket – önmaga fölé.

Ismerem az ellenérveket: a kiegyezés elindította a magyar gazdasági fellendülést, a polgárosodást, a kultúra virágzását. Engedtettség megkérdezem: nem ugyanilyen folyamatok mentek-e végbe Csehországban is, amely pedig soha nem kötött kiegyezést a Habsburgokkal?

Bizonyos, hogy az első világháború nélkül a kiegyezéssel Magyarország – a nemzetiségi mozgalmak ellenére – tovább virágzik gazdaságilag és kulturálisan. Egy politikusnak azonban fel kell készítenie nemzetét a váratlan bukásakor is. Vajon 1867-ben egyáltalán nem volt előre látható 1918? Politikusok, írók sorát idézhetném, akik igenis képesek voltak előre látni a készülő huszadik századot.

Előre látták, mert döbbenettel érzékelték a magyar lelkek megbénulását. Ép lélekkel ugyanis aligha lehetett volna összeegyeztetni az aradi vértanúk emlékezetét, kegyeletét a tábornokok gyilkosának, Ferenc Józsefnek a magasztalásával. Elaludt a magyar lelkiismeret, amely húsz évvel a kiegyezés előtt bámulatra méltó csodákat művelt. 1914 késő nyarán pedig a magyar katona felbokrétázva vonult a háborúba.

Mit kerestünk az orosz és az olasz harctereken? Bosszút akartunk állni Ferenc Ferdinándnak a meggyilkolásáért, akihez a bécsi császári palota titkos ajtóin jártak be a román irredenták, Maniu Gyula és Miron Cristea ortodox pap, később Nagy-Románia pátriárkája, és a trónörökösökkel cinkoságban az angol-francia Trianon helyett osztrák Trianont készített elő.

Petőfi szavaival, „bármit mond a szemtelen hízelgés”, Trianon a nemzetet négyszáz évig szolgátságban tartó Habsburgok utolsó, végzetes „ajándéka” volt számunkra.

Fél függetlenséget, fél szabadságot kaptunk, ami rosszabb a teljes rabnál, mert elcsitítja, becsapja a lelkiismeretet. Hadd említsek egy kevésbé ismert példát. A 19. század hetvenes éveiben nemzeti követelésé lett az

1754-es madéfalvi veszedelem után Moldvába kifutott, majd Bukovinában szálláshelyet talált székelyek hazatelepítése.

Maga Eötvös József báró kultuszminiszter vállalta a kezdeményezés felpártolását. De amikor a terv gyakorlati megvalósítására került sor – egyébként Eötvös már nem él – mivel az Al-Duna szabályozásával nyert terület munkás kezeket ígért, a független Magyarország kormánya, Bécsből való félelmében, nem mert hivatalosan fellépni, hanem a magyar társadalomra bízta a telepítés lebonyolítását...

Hát amikor elkezdődött a magyar nincstelenek tömeges kivándorlása Amerikába? Benedek Elek egyfolytában panaszkodott, hogy a Budapesti kormányzat nem igyekszik megoldani a földkérdést és az ehhez kapcsolódó székely kitántorgást.

Feloldható-e a kisebbség lelki béklyója? Közéletünk tele harsogással az Európai Unió megmentő távlatairól. Nem vonom kétségbe, hogy az Unió gazdasági előnyöket kínálhat Magyarországnak. Az egységesítő jogharmonizáció és közös európai fellépés talán fékezheti a kisebbségi magyar nemzetrészek végső romlását.

De alig hiszem, hogy az Európai Unió kapuja olyan, mint a szivárvány, amelyről a nép azt tartja, hogy nyomban megváltoztatja a természetét az, aki átmegey alatta. Ki lehet találni a nemzetiségi elnyomás nagyon „korszerű” formáig is.

Az új román nyelvtörvény kitervelői a nagy latin testvér, a francia nemzet hasonló törvényére hivatkozva szeretnék továbbra is a közhasználatból kiszorítani a magyarok és más kisebbségek anyanyelvét. Miközben mi arról gyözködjük a magyar közvéleményt, hogy miért kell lemondanunk nemzeti szuverenitásunk egyik-másik, létfontosságú attribútumáról. Talán „nagylelkűségünket” éppen az új román nyelvtörvény elfogadásával kezdjük el utólag bizonyítani?

Lelki bénultságot szülhet ez az újabb, eurokomfort alkalmazkodás, nem pedig a tudat felszabadítását. Külső jegyek belső tulajdonságokat árulnak el. Emlékezzünk, hogy a pártállam idején a „független” Magyarországon piros-fehér-zöld zászlónk csak a vörössel együtt loboghatott. Erdélyiként bosszantott a látvány, mivel Romániában a saját zászlójukat egymagában is érvényesnek tartották. Tehát nem moszkvai előírás volt a vörös zászlóerdő Magyarországon, hanem helyi „sajátosság”. Hiszen mit tapasztalhatunk manapság? Mintha nem lehetnénk meg idegen zászlók nélkül, miniszterek dolgozószobájában a magyar színek csak az Unió kék zászlójával együtt láthatók, másként alig. Pedig még nem is vagyunk tagjai az Uniónak. Igaz, a szovjet birodalomnak sem voltunk „hivatalos” részei.

A Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium a 2000. évre díszes kalendáriumot adott ki. Vajon mit írtak fel a címlapjára? *Európai magyar gazda. Csatlakozási kalendárium, 2000.* Elvittem szülőföldemre, a székelyekhez. Azt mondták, hogy ők előbb magyar gazdák szeretnének lenni, visszakapni elvett földjeiket, és olyan támogatást várnának el az államtól, amilyent a román gazdák kapnak.

Lefordítva a politika nyelvére: előbb nemzeti érdekeinket kellene megvédelmeznünk, mert erre a védelemre fel kell készülnünk az Unió határtalan birodalmában is, csak utána öltük magunkra az „európai gazda” hivalkodó köntösét.

Csak ez a felfogás, ez a nemzeti elkötelezettség oldhatja fel a kisebbségi tudatot a magyar lelkekben.

Ha így cselekszünk, akkor a 2025-ben élő magyaroknak nem kell átélniük egy újabb Trianon traumáját!

(*Nyugati Magyarság, 2001. június*)

Az Erdély Művészetéért Alapítvány 1988. márciusa óta elsősorban a határainkon kívül élő képző, ipar- és népművészeket támogatja, olyan tehetséges alkotókat, akik hűséggel megőrzik és tovább hagyományozzák a magyar lelkiség századokon át felhalmozott értékeit.

ERDÉLY MŰVÉSZETÉÉRT ALAPÍTVÁNY

„Minden magyar felelős minden magyarért.”

Szabó Dezső

ERDÉLY MŰVÉSZETÉÉRT ALAPÍTVÁNY
Vármegye Galéria
H-1052 Budapest, Vármegye utca 11.

Nyitva keddtől péntekig
10–18 óra között
Tel/fax: 318–8148

Honlap: www.hungarian.net/ema
E-mail: ema@mail.mata.vu